

ÖRÜMCEK AĞI MI? ÖRÜMCEK EVİ Mİ?

Allah'tan önce velilere (yakınlara) sarılanların durumu örümceğin durumuna benzer.

Giriş

Kur'an-ı Kerim, bizim zihni yeteneklerimizi kullanmamızı istemekte ve bu yüzden ayetlerin sonunu çoğu zaman: **“Hiç akletmez misiniz?”**, **“Hiç düşünmez misiniz?”**, **“Düşünen var mı?”**, **“Öğüt alan var mı?”** gibi cümlelerle bitirmektedir. Bunun için bazen örnekler ve mecazlar kullanmaktadır: **“Aklını kullananlar için ibretler vardır”**, **“düşünen topluluk için dersler vardır”**, **“Allah öğüt almanız için böyle misaller verir”**, **“Onlar bakarlar ama görmezler, kulakları var ama duymazlar.”**

Bu misallerden biri de sunacağımız konumuzla ilgilidir. Allah Teala, Ankebut suresi 41. Ayette şöyle buyurmaktadır:

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ
الْبَيْوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“Allah'tan önce velilere (yakınlara) sarılanların durumu örümceğin durumuna benzer. Örümcek bir yuva edinir ama yuvaların en zayıfı örümcek yuvasıdır. Keşke bunu bilselerdi.”

Allah Teala “en zayıf ev” kelimesinden ne kastediyor?

Bu kelimeden kastedilen örümceğin kolayca tahrip edilen ağı mı? Yoksa, başka bir şey mi?

Örümcek Ağı

Örümcek yuvası denilince insanın aklına ilk olarak

ovalarda, ormanlarda, evlerde örümceğin kurduğu ağlar gelmektedir. Evet, biz bu ağları küçük bir dokuyla kolayca ortadan kaldırabilir ya da her hangi bir canlı haşeratin dokunuşuyla tahrip edilebildiğini görebiliriz. Buna rağmen Allah Teala, Kur'an'da örümceğin evi derken ne bir ağından ne de kullandığı ipinden bahsetmektedir.

Şunu belirtelim ki, örümcek kendi yaptığı ağın içerisinde yaşamaz. Bu ağdan uzakta bir yuva kurar. Örümcek kurduğu ağla ilişkisini sadece tek bir iple sağlamaktadır. Bu ip örümceğin ağına düşen avının habercisidir. Bir anlamda örümceğin kurduğu ağ onun evi değil, tuzağıdır.

Eğer örümcek bu ağın içerisinde yaşamak isterse, kurduğu ağ onu ne rüzgardan, ne yağmurdan, ne hayvandan ne de her hangi bir afetten koruyabilir.

Bu ağı veya tuzağı, örümcek kendisine hizmet için örmüştür. O bunu Allah'ın verdiği bilgi sayesinde maharetle, muhteşem bir mühendislik sanatını kullanarak yapmaktadır. Onun bu tuzağı kendine has özellikleri içermektedir. Örneğin, ağ sıradan rüzgarın ya da yağmurun etkilemesinden korunması için belirli boşluklarla yapılmaktadır. Eğer ağda bu boşluklar olmasaydı örümceğin ağı ilk rüzgarda ya da yağmurda tahrip olacaktı. Yani, bu mühendislik boşluklar ağın zarar görmemesi içindir.

Özetle söylememiz gerekirse örümceğin yaptığı ağ, avlanmak için kurduğu bir tuzak rolünü oynamakta olup kesinlikle içinde kendisinin yaşaması için kurduğu bir evi değildir.

Örümceğin yaptığı ipler kurduğu yuvaya nispetle daha güçlüdür. Bu gücüne göre yaptığı ipe Araplar "fülaz" derler. Fülaz Türkçemizde (Arapçası) "çelik" anlamına gelir.

Örümcek Evini Nerede Yapar?

Örümcek istediği her yerde yaşayabilir. Onun evi bazen yerin altında, bazen taşın ya da suyun altında, bazen

dağların ya da ağaçların üstünde, evlerin damında da olabilir. Yani, örümceğin kurduğu ağ ya da tuzak başka, evi başkadır. Bazı örümcekler de hiç ağ örmezler.

Tefsirlerde Örümceğin Evi ve İlgili Ayet Konusunda Söylenenler

Bu konuyla ilgili olarak tefsirlere baktığımızda müfessirlerin genelde aynı şeyi söylediklerini görmekteyiz. Örneğin; Maverdi, ayetin "كَمَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا مِثْلَ الدَّيْنِ" = Allah'tan önce velilere (yakınlara) sarılanların durumu örümceğin durumuna benzer." kısmıyla ilgili şöyle der: Yani, Allah'ı bırakıp taşlardan, putlardan ilah edindiler ve ona tapındılar.

Ayetin diğer "وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ" = Örümcek bir yuva edinir ama yuvaların en gevşegi örümcek yuvasıdır. Keşke bunu bilselerdi." kısmına ise şöyle anlam vermektedir:

"Yani, putlara tapınanların misali tıpkı kendisine hiçbir fayda sağlamayan örümceğin evine benzer. Nasıl ki, örümceğin evi kendisine bir fayda sağlamadı, müşriklerin tapınmaları da onlara hiçbir fayda sağlamayacaktır."

Müfessirlerin neredeyse hepsi icma ederek şöyle söylemişlerdir: Bu ayette "Evliya'dan kastedilen put,

1 Maverdi, 'Kitâb'ün-Nüket ve'l-Uyûn' ilgili ayetin Tefsiri.

örümceğin evinden kastedilen şeyin de onun ördüğü ağdır. Örümceğin evi evlerin içinde en zayıf olduğu gibi, müşriklerin taptığı putlar da ilahların en zayıfıdır. Yaptığı ev kendisini soğuktan, sıcaktan koruyamaz. Örümceğin evinin kendisine faydası olmadığı gibi, Allah'tan başkasına ibadet edenlerin de kendilerine bir faydası dokunmayacaktır.”²

Halbuki “Evliya” ile ilgili ayetleri bir bütün olarak değerlendirdiğimiz zaman bu kelimedenden, müfessirlerin belirttikleri gibi putlar, taşlar değil; insanlar kastedilmektedir. Müşrikler bu insanları Allah'a yakın, güçlü zannederek ve Allah'a karşı kendilerini koruyacaklarını, kurtaracaklarını düşünerek onları kendileriyle Allah arasına yakınları olarak koyar ve onları Allah'tan daha çok önemserler.

Müşrikler Allah'la aralarına “Evliya=Yakın” diye koydukları şahısların ahirette kendilerine en büyük hasım olacaklarının ve onlarla ilgili bütün umutlarının boşa çıkacağını farkında değillerdir. Dünyada kendilerinin yakınları gibi gözüken bu insanlar aslında onların en büyük düşmanlarıdır. Kur'an onların nasıl kandırıldıklarının örneğini birçok ayette vermektedir.³

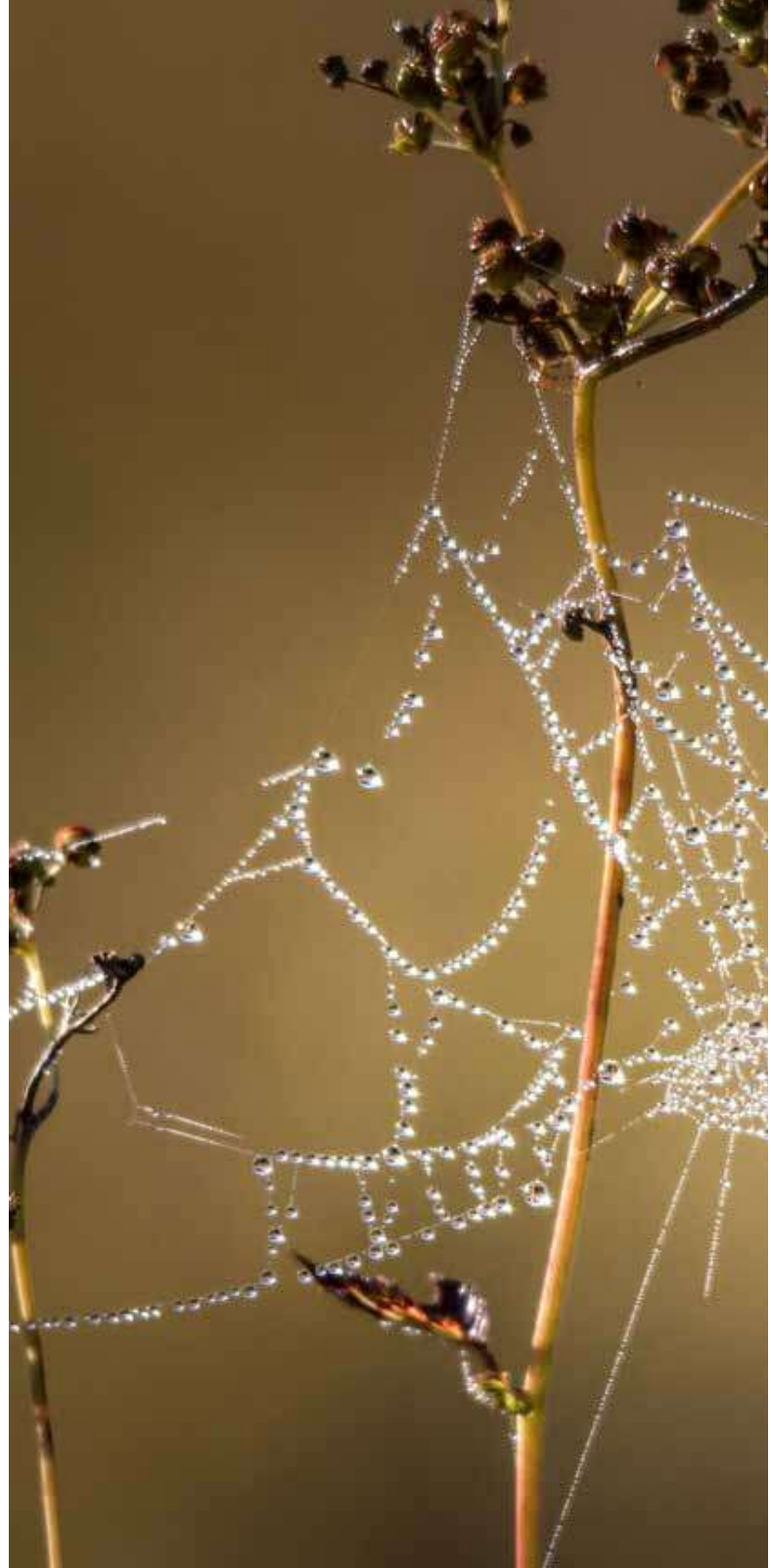
Tıpkı örneğini vereceğimiz örümceklerin birbirlerine yaptıkları gibi.

Şimdi ayette geçen “Evhenu'l Buyut=Evlerin en Zayıfı” sözünden Allah'ın neye işaret ettiğini görelim:

Zoooloji ile ilgilenen ilim adamları örümceğin hayatının ilginç karmaşalarla dolu olduğunu söylerler. Aile hayatının kendi içinde bir kaos yaşandığını ve güvensiz bir biçimde sürdüğünü söylemektedirler. Örümceklerin birbirleriyle aile içi olan mücadelelerinde hayatta

2 Taberi, 'Camii'l Beyan'; İbn Kesir, 'Tefsiru'l Kur'ani'l Azim'; Kurtubi, 'Camii'l Ahkam' ilgili ayetin Tefsiri.

3 Kur'an'dan örneklerini vererek: “Onlar ahirette, o ateşten başka alacağı kalmamış kimse-lerdir. Dünyada işledikleri yok olmuş ve bütün çalışmaları boşa çıkmış olur.” (Hud, 11/16.) “(Allah'la kendileri arasına veli edinenler:) Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize boyun eğdik, onlar da bizi yoldan saptırdılar.” “Rabbimiz! Onlara bu azabın iki katını ver, onları tamamen dışla” derler. (Ahzab, 33/67-68.)

kalma olasılığı çok düşük orandadır. Dış düşmanları bir yana, aile içi fertleri bile kendi aralarında yaşam mücadelesi veriyorlar. Kendi içlerindeki durumları ve yaşam mücadeleleri çoğunlukla şöyledir:

Önce ailenin dişi ferdi ağı/şebekeyi yapıyor ve bulduğu erkeğiyle cinsel ilişkiye girdikten sonra kendi erkeğini yiyor. Dişi, yavrularını doğurduktan sonra bu sefer yavrular kendi aralarında hayatta kalma mücadelesi veriyorlar. Yani, dış düşmanlara gerek kalmadan birbirlerini yiyip bitirmektedirler. Böylece yavrular kendi aralarında bir tek yavru kalıncaya kadar birbirlerini yerler. Eğer anne aç kalırsa o kalan yavruyu da kendisi yiyebilir!

Özetle söylersek, ayetin örümcek evinden kastettiği; örümceğin ağı ya da örümceğin yaptığı evin maddi yapısı değil, aile içindeki çöküş, güvensizlik, birbirlerine olan bağ zayıflığı ve bu gibi olumsuz sebeplerden dolayı hayatta kalma mücadelesidir. Ayette **“evhen = en zayıf”** kelimesinden kastedilen zayıflık, sosyal düzenin zayıflığıdır. Bu zafiyet aile içinde daha korkunç boyuttadır.

Sonuç olarak Kur’ân’da müşrik biriyle örümcek arasında böyle bir temsilin yapılması Allah’ın ayetlerinin edebi üslubunun ne kadar muhteşem ve bilim açısından ne kadar zengin olduğunu göstermektedir. Ve nihayet ayet şöyle tamamlanmaktadır:

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“...Keşke bunu bilselerdi.”